

ΜΑΡΙΑ ΣΚΑΜΑΓΚΑ

Παλιές στο δειδιινό

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

“αν ο Θεός ήξερε
ότι οι περισσότεροι
θα πηγαίναμε
στην Κόλαση,
γιατί μας έπλασε;”

ΠΛΗΓΕΣ
ΣΤΟ ΔΕΙΛΙΝΟ

Σειρά: Ελληνική Λογοτεχνία
Τίτλος: Πληγές στο δειλινό
Συγγραφέας: Μαρία Σκαμάγκα
Φιλολογική επιμέλεια: Αντωνία Παπαδογιωργάκη
Σελιδοποίηση-Εκπόνηση εξωφύλλου: Έλενα Ματθαίου

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική, η απόδοση κατά παράφραση ή διασκευή του περιεχομένου του βιβλίου με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Νόμος 2121/1993 και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

Copyright © 2015: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
& Μαρία Σκαμάγκα
Σόλωνος 136, Αθήνα 106 77
Τηλ.: 210 3829339-210 3803925, Φαξ: 210 3829659
e-mail: info@oceanosbooks.gr
www.oceanosbooks.gr

ISBN: 978-618-5104-44-3

ΜΑΡΙΑ ΣΚΑΜΑΓΚΑ

Πληγές
στο δειλινό

*Αφιερωμένο στους παππούδες μου,
Νικόλα και Μήτσο*

*Αν ο Θεός ήξερε ότι οι περισσότεροι
θα πηγαίναμε στην κόλαση,
γιατί μας έπλασε;*

Το κατά τους μαθητές του Αρζάνο Ευαγγέλιο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1936~1940

Mόλις πήρε τη στροφή στη γωνία για το σπίτι του, άκουσε τη γαϊδουροφωνάρα του γέρου του να τραγουδάει φάλτσα, με δύναμη:

«Εσκέριμ γκιουζέλιμ, αχ ντουντουτέλιμ μπε-
γιανόρουμ...»*

Στο άνοιγμα της μικρής αυλής, ανάμεσα στο πλυσταρειό και την πόρτα, ο πατέρας του χόρευε καρσιλαμά με τα χέρια στην ανάταση, ολομέθυ-
στος.

* Όμορφη μελαχρινή, καίγομαι για 'σένα...

Ο Δημητράκης λούφαξε πίσω από τους δύο γκαζοτενεκέδες όπου έβραζε η μάνα του την μπουγάδα της και λογάριαζε μια λύση να μπει στο σπίτι, δίχως να τρακάρει τον κύρη του και να τον αναγκάσει να χορέψει μαζί του ή να φάει ξυλιές, αναλόγως με τα κέφια του.

Το στομάχι του γουργούριζε δυνατά ξενηστικωμένο ολημερίς στη δουλειά. Οκτώ μήνες πριν από τα γενέθλιά του των εννιά, μπήκε παραγυιός σε μια βιοτεχνία που έφτιαχνε μπρούτζινα χερούλια για τσάντες, χαμηλά στη Μητροπόλεως εκεί που τη συναντά το Μοναστηράκι, και μόλις πριν από έναν μήνα, αφού είχε εισπράξει ένα κάρο κλοτσιές από τους μαστόρους, που δεν τους έπιανε σβέλτα τη λίμα από το πάτωμα, και το αφεντικό, που είχε πάντα τα μπουρίνια του και τα ξεσπούσε στους τρεις παραγυιούς του, εισέπραξε και το πρώτο δικό του τάλιρο.

Μ' αυτό το τάλιρο τα είχε τσούξει τώρα ο γέρος του για τα καλά στο μπακαλομάγαζο του Κελερή, που, ενώ δεν ήταν τυφλός από γεννησιμιού του, δεν έβλεπε την τύφλα του από το πιώμα. Μ' αυτό το ταλιράκι, ένα σβωλαράκι όλο κι όλο στη χούφτα του, γέμιζε την κοιλιά του κουλούρι και τυρί από το χειράμαξο έξω της βιοτεχνίας και μ' ό,τι υπόλοιπο έμενε ως την Κυριακή νοίκιαζε ένα ποδήλατο, που το 'χε πολύ καημό να μάθει, και

περνούσε δυο ώρες πάνω στις ρόδες του ξένοιαστος, όμοια με παιδί.

Ο πατέρας του, που τα 'χε συμφωνήσει με το αφεντικό: «Το κρέας δικό σου, τα κόκκαλα δικά μου», ερχόταν κάθε Σάββατο, έπαιρνε τις τριάντα δραχμές βδομαδιάτικο του παιδιού και σούφρωνε κι ο Δημητράκης το τάλιρο κρυφά, για να το χώσει στο τσεπάκι του κοντοπαντελονιού του, που είχε λιώσει και χρειάστηκε η μάνα του πέντε παλάμες κλωστή για να κλείσει την τρύπα.

Έτριψε γερά τα πόδια του για να ζεσταθεί κι έγειρε μια σπιθαμή στο πλάι, για να δει αν είχε μετακινηθεί ως μέσα στο σπίτι ο πατέρας του.

«Βγες έξω, μωρέ Ουρανία!...» δεν πρόλαβε να αποσώσει την γκαρίδα του και μπατάρισε στο πλάι.

Τώρα η μάνα του θα άκουγε τον γδούπο και θα έβγαινε με τον μεγάλο του αδελφό να τον σύρουν μέσα, μη και τον δουν οι γειτόνοι τεζαρισμένο στην αυλή και τους κακοχαρακτηρίσουν.

Αν όμως οι μισοί γειτόνοι δεν έδιναν δεκάρα για τις φουρτούνες τους, γιατί είχαν δικές τους να πνιγούνε, οι λοιποί στα σίγουρα ξεκαρδίζονταν με τα καμώματά τους από καιρό, σκέφτηκε ο Δημητράκης και κοντοζύγωσε την πόρτα ενώ είχε το αφτί του τεντωμένο να πιάνει τους βρυχηθμούς του γέρου του από το ντιβάνι.

Μόλις διάβηκε το κατώφλι τους, έπεσε πάνω στον παππού του που έβγαινε έξω να πάει στον καμπινέ. Ο ιδιωτικός καμπινές ήταν μια πολυτέλεια που είχε εγκαταστήσει ο παππούς του στη μικρή αυλή, γιατί ο πατέρας του κουντούρντιζε κάθε νύχτα πως θα παγώσει ο κώλος του έτσι και βγει να περπατήσει ως τους κοινόχρηστους στη γωνία.

«Έλα, παιδί μου, γιατί άργησες; Η μάνα σου έχει στρώσει το τραπέζι από ώρα και σε περιμένει».

«Μας έβαλε το αφεντικό να σκουπίσουμε δυο φορές πριν κλειδώσει», είπε ο μικρός κι έτριψε τη μύτη του που είχε σκάσει από το κρύο και τον φαγούριζε.

Πιότερο θύμιζε μαϊμουδάκι παρά παιδί έτσι μαυροτσούκαλος που ήτανε, αδύνατος, με δυο παχιά φρύδια παράταιρα με τα χρόνια του και χνούδι σ' όλο του το πρόσωπο, έτοιμο να γίνει μούσι και μουστάκι.

«Παππού;» είπε ο Δημητράκης και τον ακολουθήσε έξω στη νύχτα. «Ο πατέρας ήρθε από τη δουλειά και είπε του αφεντικού πως θα με σταματήσει, γιατί το χαρτζιλίκι που μου δίνει είναι λίγο. “Να μην τον πάρεις”, του είπε ο Αγγελόπουλος, “και οι τριάντα συν το τάλιρο για το παιδί είναι

μια χαρά ως να μάθει την τέχνη”... Μου το πήρε ο πατέρας κι αυτό, να το κάνει κουμάντο λέει...»

«Μη στενοχωριέσαι, Δημητρό μου. Πήγαινε μέσα να φας και αύριο ἕμερα είναι, προβλήματα άλλα θα ῥθουν, θα το ξεχάσεις αυτό».

«Να σε περιμένω να φάμε μαζί, παππού;»

«Τράβα ἴσύ κι ἔρχομαι».

Κάθισαν οι δυο τους στο τραπέζι, βούτηξαν τα κουτάλια τους στα αραιά φασόλια και ζέσταναν τα μούτρα τους στην άχνα που ἔβγαζε το πιάτο. Οι αδελφές του είχαν πέσει για ύπνο, ο μεγάλος του αδελφός, ο Λιάκος, είχε ξαπλώσει κι αυτός. Μονάχα η μάνα του, ξύπνια με το μωρό στα χέρια, καθόταν στο σκαμνί μπροστά στο μαγκάλι και το νανούριζε.

«Πώς πήγε το ταμείο σήμερα, παππού;»

Ο Στρατής πλατάγισε τα χείλη του με το λιγνό μουστακάκι ακουμπισμένο πάνω τους κι ἔχωσε μια ελιά στο στόμα του.

«Μισερά... Μόνο οι λεφτάδες γυαλίζουν πια τα παπούτσια τους, ἄντε κι αυτοί που πάνε για γάμο. Δεν θα ἴναι και πάνω από δέκα που ξεμυτίζουν στου Ποσειδώνα». Ἐφτυσε το κουκούτσι στη χούφτα του και συνέχισε σε πιο χαρούμενο τόνο σαν είδε που συννέφιασε ο εγγονός του: «Πάντως στο Τζιμόβασι θα γυρίσουμε, Δημητρό μου. Μην ανησυχείς εσύ και θα μαζευτούνε τα λιλιά».

«Πες μου, παππού, για παλιά που το 'σκασες από τη Μυτιλήνη και πήγες στη Μικρασία...»

«Αμέ! Ήμουν οκτώ χρονών τότενες, έναν χρόνο μικρότερος κι από 'σένα. Στο χωριό μου, την Άντισσα, δουλειές δεν βρίσκονταν και ο πατέρας μου τα βόλευε τσίμα-τσίμα. Ένα μεσημέρι, μετά το σχολειό, πήγα να του ζητήσω παράδες για μολύβια, τετράδια και σίλτζι, που μας είχε γράψει ο δάσκαλος για την τάξη. Ήταν ο κύρης μου ανάποδος, μα ήταν και φτωχός. Πού να τα έβρισκε με έξι παιδιά τα περισσευούμενα να μας στέλνει σχολείο; Μου μήνυσε λοιπόν ν' αφήνω τα γράμματα κατά μέρος και να πιάσω το ξυλόκουτο με τα εργαλεία να πάω με τον θείο μου στην Πάμφιλα για κάνα μερεμέτι.

»Σαν φτάσαμε στο παραθαλάσσιο χωριουδάκι και ο θείος μου με άφησε στην αμμουδιά, ως να ρωτήσει για το σπίτι που μας καλέσανε, είδα εγώ μια βάρκα τιγκαρισμένη κατσίκια που σήκωνε άγκυρα να περάσει απέναντι για εμπόριο και την κοντοζύγωσα. Δεν το σκέφτηκα και τρίτη... Βουτάω το ξυλόκουτο με τα εργαλεία και του ζητάω να με πάρει μαζί του και να με συστήσει στις γνωριμιές του. Ο καπετάν-Ανέστης ήταν που ανέλαβε να δώσει το αβίζο στους δικούς μου, ότι μ' έβαλε παραγυιό σ' έναν τεχνίτη που 'χτιζε σπίτια σ' έξι χωριά και θα μαθήτευα την τέχνη στο πλάι του.

»Η οικογένειά μου, θαρρώ, θα ανακουφίστηκε με τα νέα, μιας και θα μέτραγε ένα στόμα λιγότερο να ρουφάει κάθε πρωί το γάλα της κατσίκας. Μόνο ο θεός μου θα με σιχτίριζε για τα μαστορίκια του που έχασε, αλλά εγώ με το μυστρί του στο χέρι, που το κρατούσα όμοια με Απόστολο τον σταυρό, μπάλωνα, σοβάτιζα, έχτιζα και δεν άργησα να γίνω μάστορας τρανός και να χτίζω σπίτια από τα θεμέλια μέχρι τα δοκάρια της οροφής.

»Ποτέ δεν ξεχνούσα όμως τον σκοπό μου, παιδί μου. Να κάνω κομπόδεμα και ν' αποκτήσω μια 'μέρα δική μου γη και σπίτι και όλα αυτά που θωρούσα και θάμπωναν τα μάτια μου. Να γίνω νοικοκύρης και να 'χω να παίρνω στα παιδιά μου χαρτί και μολύβι.

»Όταν έκλεισα τα είκοσι τρία, είχα τριώροφο με πήλινη σκεπή, τετρακόσια στρέμματα αμπέλι και μια όμορφη Σμυρνια, την Άννα, στο πλευρό μου. Είχαμε την κόρη μας, την Όλγα, έπειτα ήρθε η Στάσα και μετά η Πέρσα, αλλά κάθε που η γιαγιά σου έμενε έγκυος σε αγόρι, το χάναμε. Στο τέλος ο Θεός μάς έστειλε τον λεβέντη μας, τον μονάκριβό μας, τον πατέρα σου, αλλά πήρε για αντάλλαγμα τη μάνα του και δεν πρόλαβε να τον χαρεί...»

Ο Δημητράκης είχε αποκοιμηθεί δίπλα στο βαθύ πιάτο του κι ένα χαμόγελο γλύκαινε το στόμα του. Ο παππούς τον σκούνησε απαλά να σηκωθεί και το παιδί ακούμπησε πάνω στο μπράτσο του για πιο χουζούρι.

«Άντε, παιδί μου. Ανέβα στην ταβανοκάμαρη να κοιμηθείς. Μας πήρε η ώρα και δεν θα ξυπνάμε το πρωί».

Ο παππούς Στρατής έφερε με δυσκολία μισή στροφή για να γυρίσει ανάσκελα κάτω απ' την κουβέρτα. Κοίταξε το παράθυρο και είδε από τους καπαντζέδες να τρυπώνει το πρώτο φως της Παρασκευής στο δωμάτιο.

Ξύπνησε με ένα γλυκό όνειρο στη θύμησή του. Ήτανε λέει στο χωριό του, το Τζιμόβασι, και είχανε Σταυριάτη, την εποχή του τρύγου. Είχε σηκωθεί χαράματα από το κρεβάτι του, φίλησε τη γυναίκα του στο δροσερό της μέτωπο, ντύθηκε τη βράκα του, καβάλησε το άλογό του και κίνησε για τ' αμπέλια.

Τί όνειρο σπαρταριστό ήτανε τούτο! Και ξύπνιος τώρα, θαρρούσε πως ήτανε τριάντα χρόνων και ανεβοκατέβαινε ρυθμικά πάνω στη σέλα του επιβήτορά του, ενώ ο αέρας μύριζε ξινίλα από

τα ώριμα σταφύλια που είχαν βαρύνει τα μαλακά κλαδιά, έτοιμα να κοπούν από τ' αφράτα χέρια των κοριτσιών που θα έφταναν σε λίγο με τα κάρρα από τα γύρω χωριά.

Στο γαλακτερό φως της αυγής το αμπέλι με το σουλτανί έμοιαζε με κήπο κατάσπαρτο μαργαριτάρια. Σε κάθε ρώγα άστραφτε και μια σταλαγματιά υγρασίας απάνω της. Έμεινε ασάλευτος ν' αποθαυμάζει την ιωνική γη κι ένιωσε σαν μούδιασμα ως τα δάχτυλα της πατούσας του την ευφορία να τον τυλίγει.

Σε λίγο ο τόπος γέμισε με φωνές και τραγούδια. Οι άνδρες κουβαλούσαν τα κοφίνια πλάι στους κορμούς και οι κοπέλες έπιαναν τους μπουρμάδες τους ψηλά στο κεφάλι κι ανασκουμπώνονταν ν' αρχίσουν τον τρύγο...

Αχ, το σπίτι του! Το 'χε χτίσει στην άκρη του χωριού κι όχι στους μαχαλάδες, γιατί ήθελε να ζει δίπλα στ' αμπέλια του, να χαίρεται την άπλα τους και να βλέπει απ' το ψηλό του παραθύρι τις αυλακιές τους που κατά μήκος έμοιαζαν με δόντια χτένας. Να γιατί δεν έφυγε από το λεβεντοχώρι του όταν προλάβαινε. Για τη γη του. Και το '17 που του 'πε ο μπατζανάκης του να τα μαζέψουνε για την Ελλάδα, τίποτε ο ξεροκέφαλος... Θα 'χε προλάβει να συμμαζέψει το βιός του και θα 'χε

αριβάρει εδώ νοικοκύρης κι όχι πρόσφυγας του πεταματού...

Τα κορίτσια του ταξίδεψαν για τη Γαλλία σαν έφτασαν τα τούρκικα ασκέρια, δυο ἕμέρες δρόμο με τις τατάρκες τους, αλλά η νύφη του με την Αννούλα, την εγγόνα του, έμειναν πίσω, κοντά του, μέχρις ότου η μπούφα της φωτιάς και της σφαγής γέμισε τα ρουθούνια τους.

Ἐλπίζαν, βλέπεις, να τους προλάβει ο Νίκος με την οπισθοχώρηση. Ο γυιός του, δυο χρόνια πριν το '22, αφού έκαμε το χρέος του ως πολίτης με γάμο και γυναίκα γκαστρομένη, κατατάχτηκε στο 17ο Σύνταγμα Πεζικού να πετσοκόψει τους Τούρκους, κι ας έγραφαν τα χαρτιά του ότι είναι κι αυτός Τούρκος υπήκοος.

Οι Τούρκοι, που ήσανε αδέρφια τους ως τα τότε, ιδρώνανε στα κτήματά τους, συνεορτάζανε το Πάσχα μαζί τους και πίνανε παρέα στον καφενέ τη ρακή τους. Καλές οι φιλίες, αλλά όταν φούντωσε ο Ἐλληνας απληστία πώς τάχατες θα πάρει τα χώματά τους ως την Κόκκινη Μηλιά, το αρκαντασλίκι* τους πήρε τέλος. Τούρκος κι Ἐλληνας γέμισαν έχθρα. Ο πρώτος άρχισε να κόβει κεφάλια, ο δεύτερος έτρεχε σαν το κουνέλι να σωθεί. Ιταλοί και Αγγλογάλλοι συμφώνησαν με τον Κεμάλ κι

* αρκαντασλίκι: παρέα.

αυτοί εναντίον τους. Αχ, σφούγγιξε τα υγρά του μάτια, σαν της Σμύρνης το γιανκίνι πουθενά δεν έχει γίνει...

Ο Στρατής άκουσε τα βογκητά του γιου του απ' το μιντέρι. Τώρα τελευταία αραιά και πού σηκωνότανε να πάει στο μεροκάματο. Μόνο χούφτιαζε με τις παλάμες του τα μάγουλά του ολημερίς και μουρμούραγε βλαστήμιες.

Πολύ τζαναμπέτης ήταν ο Νίκος του. Καμμιά φορά μετάνιωνε που του άναψε τόσα κεριά για να συνεχίσει ν' αναπνέει στην κοιλιά της μάνας του ως τη γέννα. Γιατί αν τα 'χε βάλει κάτω από τότε τα γενεαλογικά τους, θα 'πρεπε να 'χε τελέψει στις κόρες του τα γεννητούρια. Κάτι ήξερε ο Θεός παραπάνω που δεν του δώριζε κι έναν γιού. Στο τέλος θαύμασε την επιμονή του: «Πάρ' τον», του λέει, «και τρίφ' τον στην κασίδα σου. Εγώ το χρέος μου το 'καμα».

Και τί όμορφος τού φάνηκε σαν τον απίθωσε η μαμή στα χέρια του... Και τον συγχώρεσε που πήρε τη μάνα του στον λαιμό του κι όλα τού τα συγχωρούσε έπειτα.

Τον μοσχανάθρεψε και τον καλόμαθε μαζί με όλα τα θηλυκά του σπιτιού τους. Και καβάλαγε το φαρί του σαν έγινε παλληκάρι κι επόπτευε τους εργάτες τους και δεν είχε στο νύχι του ούτε μια κουκκίδα χώμα από τη γη.

«Αυτός, παιδί μου, μόνο τον περτσέ* του είχε μάθει να στρώνει για να βγει το απόγιομα να βολτάρει και να κάμει τα γλυκά μάτια στις όμορφες. Μωρέ, καλά τα έπαθα ο κακοσούρης...» μονολογούσε συχνά-πυκνά ο Στρατής.

Ο παππούς ο δικός του ήταν καλός νοικοκύρης. Ο πατέρας του ανάποδος και καφενόβιος. Αυτός πάλι έφαγε ψωμί με μάραθο για να φτιάξει περιουσία. Ο γυιός του πήρε κι έγινε μπιλντίμ** ο δικός του πατέρας, χαραμοφάης. Και σάμπως ο Δημητράκης δεν ήταν μαμούνι στη δουλειά σαν και του λόγου του; Κατά πώς φαίνεται, η κληρονομικότητα πηδούσε πάντα μια γενιά.

Σηκώθηκε ο γέρος απ' το ντιβάνι του και φόρεσε το τριμμένο του σακάκι πάνω από μια φανέλα, λιωμένη κι αυτή, να κάτσει να πιεί τσάι που είχε βράσει η Ουρανία, η νύφη του, και να βγει με τα λουστρικά του να φέρει καμμιά μπουκιά ψωμί να ταΐσει και τον γυιό του, που θα περίμενε με το στόμα ορθάνοιχτο σαν το πιτσούνι.

* περτσές: κολλημένες αφέλειες.

** μπιλντίμ: φτυστός.

Η Ουρανία διπλοκουκούλωσε το μωρό και βγήκε να το αφήσει απέναντι στη Νίτσα, που μαζί με άλλα δύο που κρατούσε απ' τη γειτονιά έβγαζε ένα χαρτζιλίκι να τσοντάρει κι αυτή στο μεροκάματο του ανδρός της. Άλλα τρία δικά της μικρά είχε η Νίτσα, μα ήταν στοργική μάνα και δεν φοβόταν η Ουρανία μην και κακομεταχειρίζεται τον Γιαννάκη της.

«Ο Θεός να σ' έχει καλά, Νίτσα μου», είπε και της κούνησε το χέρι βιαστικά.

Τάχυνε το βήμα της να προλάβει να φτάσει στο Κολωνάκι, πριν ζητήσει η μεγαλοκυρά τον πρώτο της καφέ και δεν τη βρει στην κουζίνα να σερβίρει τα βουτήματα στον δίσκο. Με την ψυχή στο στόμα περπατούσε στους δρόμους κάθε πρωί.

Ο άνδρας της, ο αφέντης της ο βροντόλαλος, όταν ήτανε να ξεπορτίσει για τη δουλειά της, έχανε τη λαλιά του.

Να τον βράσει τέτοιο αφέντη... Μωρέ, ας πέθαινε κι ούτε που της χρειαζότανε πουθενά. Ένα πιάτο λιγότερο να γεμίζουν τα χέρια της με φαΐ.

Βγήκε η Ουρανία στον πλατύ δρόμο της συνοικίας τους, που αν τον προχωρούσες προς τα πάνω σε έβγαζε στο βουνό με την πηγή της Καλοπούλας, ενώ προς τα κάτω τέλειωνε στον Άι-Νικόλα. Καθώς έκοβε στα δύο τις γειτονιές σαν ποτάμι

κι έξω από το χασάπικο του Στραβαριδίδη, έπεσε πάνω στις τρεις από τις δεκατρείς φαρμακόγλωσσες του συνοικισμού της Καισαριανής.

«Πού πας, μωρ' σύ Ουρανία, πρωινή;»

«Για ψώνια. Έχω μουσαφिरαίους στο μεσημεριανό».

«Σήμερα να προτιμήσεις το βοδινό. Το διαφήμισε κι ο τελάλης πρωί-πρωί», της έδειξε το σφαχτό στο τσιγκέλι η μία.

«Τριάντα δραχμές το κιλό. Του παρήγγειλα να μου κρατήσει ένα κιλό λούντζα να το κάνω ψητό», πρόσθεσε η άλλη.

«Άντε, βιάζομαι τώρα, δεν είμαι για κουβέντα», τις έκοψε απότομα η Ουρανία, έσφιξε το μαντήλι της κι εξαφανίστηκε στο διπλανό δρομάκι.

Τα ίδια τους απαντούσε κάθε φορά που τις αντάμωνε, κι ας το 'ξεραν οι κάργιες ότι ξενόπλενε. Γιατί δεν γνώριζε από πρώτο χέρι κι αυτή όλα τους τα άπλυτα; Ποιός είχε ν' αγοράζει κρέας μεσοβδόμαδα; Τί ήταν η Καισαριανή, Παρίσια; Στραβοκατάπινε το στόμα της Λούλας κι άλλα διακόσια στόματα της έλεγαν: «Ο Χριστός! Ο Χριστός!»

«Καλημέρα, κυρα-Ουρανία», τη χαιρέτησε ο μεγαλομπακάλης που αναλάμβανε και τα μνημόσυνά τους.

Για ένα καλοκαίρι ήταν δικό τους το διώροφο που στέγαζε την ανθηρή του επιχείρηση, αλλά ο

γκερεμές* ο άνδρας της το 'δωσε και πήρε δυο μικρά στο ρέμα, δίπλα στ' αρμένικα, που δεν έμειναν στα χέρια τους ούτε έναν χειμώνα. Τα 'δωσε κι αυτά και πήρε μια παράγκα με λαμαρίνα στη στέγη, για να πιεί το περίσσευμα κρασί. Έπινε τον άμπακο, έπινε και σκασμό δεν είχε.

Μα έφταιγε κι ο πεθερός της που του εμπιστεύτηκε τα εξήντα χιλιάρικα από την πώληση του σπιτιού τους στην Πάτρα. Έφταιγε κι αυτή που κλέφτηκε δεκαπέντε χρονών μαζί του. Και πióτερο που πίστεψε ότι θα περάσει ζωή χαρισάμενη στο πλευρό του.

Εξ αρχής δεν είχε παράπονο. Στο Τζιμόβασι ήταν η ζωή της σαν παραμύθι, αλλά στα δύσκολα φαίνεται ο καλός ο άνθρωπος. Πού να το 'ξερε η συφοριασμένη, όταν περίμενε νέα του με τον Ερυθρό Σταυρό στην Κρήτη, που 'χε πάει με τον ξεριζωμό στο σόι της, ότι θα της έφτανε τέτοιος μπουνανάς!

Μάζεψε το μπογαλάκι της και την κόρη τους κι έφυγε για την Πάτρα περιχαρής. Έπιασαν τόπο οι προσευχές της, είπε τότε. Θα έδεναν την οικογένεια απ' την αρχή. Γιατί δεν γύρισε ζωντανός κι ο κουνιάδος της; Γιατί ήτανε, κακό χρόνο να 'χει, και τους ξαλάφρωσε ο Θεός από τη χάρη του.

* γκερεμές: φαταούλας.

Να γιατί. Ο Νίκος της όμως ήταν αδαμάντινος χαρακτήρας. Αμέ! Μεγάλη μπουκιά φάε, μεγάλη κουβέντα μην πεις!

Στην αρχή τα συμβάντα ήτανε ζόρικα. Στη βρύση τελευταίες γέμιζαν νερό οι προσφυγοπούλες κι είχαν και τις ντόπιες να τις προγκάνε. «Τουρκοσπορίτισσες» τις φωνάζανε και οι πιο φανατικές έφτυναν στο πλάι σαν τις ανταμώνανε στα σοκάκια. Έγιναν όμως πιο πολλοί οι πρόσφυγες και τους κατάπιανε τους Πατρινούς.

Ο πεθερός της, με το μυστρί του πάλι, έχτιζε, έραβε, μπάλωνε. Έφτιαξε κι ένα καλοκαμωμένο σπίτι γι' αυτούς, που πήρε πόδι σε καλή τιμή όταν ο γιατρός συνέστησε στον γυιό του να φύγουν από την Πάτρα, γιατί το κλίμα της θάλασσας έκανε κακό στα πόδια του.

«Γι' αυτό δεν μπορεί να δουλέψει, Ουρανία. Υποφέρει από τα κουσούρια που του άφησε η αιχμαλωσία. Μάζεφέ τα. Θα πάμε στην Καισαριανή που 'ναι γεμάτη πατριωτάκια. Έχουμε μάθει, βλέπεις, στα βουνά, η θάλασσα δεν μας σηκώνει. Καλύτερα θα 'μαστε εκεί, θα το δεις».

Μόλις πλησίασαν όμως το Παγκράτι κι όλα έδειχναν ότι με ένα χιλιάρικο στην τσέπη και μια πέτρα στο χέρι μπόραγες ν' αποκτήσεις μπόλικη γη, ο Νίκος πήρε τα λεφτά από την τσέπη του

πατέρα του «για να τα κάνει μυαλωμένο κουμά-
ντο», όπως του τόνισε. Τί να τα κάνουν τα οικό-
πεδα εδώ στην ξενιτιά που φυτρώνει μόνο πουρ-
νάρι κι ευκάλυπτος; Ν' απλώσουν ρίζες εδώ στον
βραχότοπο και να λησμονήσουν το Τζιμόβασι, που
και ξερό καλάμι να βάλεις θα βγάλει πρασινάδα;
Που από τη σκιά του Κιζίλνταγα άρχιζαν οι εύφο-
ρες απλωσιές με τις κυδωνιές, τις ροδακινιές και
τα βερίκοκα; Και πήραν αέρα τα μυαλά του πεθε-
ρού της και του 'δωσε τα εξήντα χιλιάρικα με την
ευχή του.

Από τότε, 1928 ήτανε, μπήκε και το '36 πριν
έναν μήνα, άλλο χαΐρι από το σπίτι τους στην
Πανιωνίου, που το πήρανε कारαγιαπί με τον
ερχομό τους και το συμάζεψε ο πεθερός της όσο
κρατούσαν ακόμη τα κότσια του, δεν είδανε τα
μάτια της...

Ανέβηκε η Ουρανία φουριόζα τα σκαλοπάτια
για την πόρτα υπηρεσίας στο πλάι του νεοκλα-
σικού των Γουναράκηδων και ανασκουμπώθηκε.
Δίπλωσε άτακτα τις σκέψεις της στο συρτάρι της
φυχής της και μπήκε στην κουζίνα.

«Ουρανία;»

«Έφτασα, κυρία Ευτέρπη. Βάζω τα κουλουράκια στο πιάτο».

Όταν ήταν νιόπαντρη είχε και του λόγου της υπηρεσία. Μια Τουρκαλίτσα που το στόμα της μοσχοβολούσε γαρύφαλλο. Το 'χε δει κι αυτό. Ποιός ξέρει τί να κάνει τώρα το κορίτσι...

Ο Νίκος σηκώθηκε μεσημέρι απ' το ντιβάνι του. Είχε έναν μουλωχτό πόνο από το καύκαλο ίσαμε τα λίγκια και τα ποδάρια του δεν τον κρατούσαν ορθό.

Κάθισε στο τραπέζι στη μέση του δωματίου κι έχωσε μια ελιά στο στόμα ν' αλλάξει τη γεύση του.

«Άμα δεν είναι η γυναίκα στο σπίτι να σου ψήσει έναν μερακλίδικο τούρκικο καφέ, προκοπή δεν βλέπεις για το υπόλοιπο της μέρας. Τί να την κάνεις όμως; Ήθελε σώνει και ντε να πάει για δουλειά. Ανάγκη είχαμε;»

Σιμά στο πιάτο με τις ελιές ήταν το τσαγερό. Με τσάι αυτός δεν έβρεχε το λαρύγγι του. Του θύμιζε στην όψη τα κάτουρα που τον αναγκάζανε να πιεί οι Τούρκοι στρατιώτες, όταν έκανε αιχμάλωτος.

Ένα τσουβάλι φορούσε επί δύο χρόνια σχεδόν, με δυο τρύπες να βγαίνουν τα χέρια, κι έτρωγε σαπλίκι όλη την ημέρα και τη μισή από τη νύχτα. Αφού τους βαρούσανε ως να γιομίσουν αίματα ανάκατα με τα ούρα τους, έπιαναν και τους έτριβαν τα μούτρα στις ακαθαρσίες τους και δεν σταματούσαν τις κλοτσιές μέχρι να τους δουν να πίνουν από αυτές. Άσε το πόσιμο νερό... Το έριχναν σε κάτι κουτιά κατά γης όπως στα σκυλιά και ήταν τόσοσ ο πόνος από τις ξυλιές, που δεν μπόραγες να σκύφεις να πιείς, και περίμενες να λιποθυμήσεις για να στο ρίξουν να συνέλθεις και να γλείφεις λίγο στα χείλια σου.

Αν πεις γι' αυτά τα διαολόπαιδα κάθε που σταματούσε η φάλαγγα στα χωριά... Τα είχαν ορμη-νέψει να παίρνουν τα πασούμια και τους έπιαναν με τη σειρά να τους ξεράνουν τους αγκώνες και τα μπράτσα με το ταχούνι, και άντε εσύ τώρα να στέκεσαι ασάλευτος σαν να μην πέρναγες κανένα μαρτύριο...

Φουρξίστηκε ο Νίκος από τις θύμησές του. «Γι' αυτό σου λέω, μπρε! Όσα πάνε κι όσα έρθουν!» μουρμούρισε και σηκώθηκε να βάλει το σακάκι του. «Άς πάω, μωρέ, στον καφενέ να ξεχαστώ... Δεν με κρατάει το σπίτι. Όλο και κάποιος θα είναι εκεί...»

Πριν κλείσει την πόρτα ακούμπησε το καβουράκι στο κεφάλι του.

«Στου διαόλου τον κώλο!» βροντοφώναξε κοιτάζοντας στον ουρανό.

Η Άννα δεν θυμότανε τη Μικρασία. Ενός χρονού έφυγε από 'κεί πέρα και τον πατέρα της τον συνάντησε μια Κυριακή του '23, Μάη μήνα, στην Πάτρα. Και ούτε αυτό το θυμάται καθόλου. Και βάθος-βάθος, ούτε θέλει να μάθει τις παλιές ιστορίες ούτε ν' ακούει τις αναμνήσεις του παππού της. Εδώ στην προσφυγιά τα μυαλά όλων γεμάτα αναμνήσεις είναι. Αναμνήσεις που δεν τους αφήνουν να πάνε παρακάτω.

Αυτό που ήθελε η Άννα ήταν ένα αφόρετο παπουτσικό κι ένα άπιαστο φόρεμα, μπας και θαμπώσει κάνα παλληκάρι με παράδες να φύγει απ' τη μιζέρια της.

Επειδή ήτανε όμως σε ηλικία γάμου, δεν την άφηνε η μάνα της να πηγαίνει πουθενά μοναχή της. Αν δεν έκανε την γκουβερνάντα στο μωρό τους, πήγαινε μαζί με τη μάνα της παραδουλεύτρα και όταν δεν υπηρετούσε τον πατέρα της, πρόσεχε τη μικρή της αδελφή. Δυο φορές την εβδομάδα μονάχα πήγαινε σε ένα ατελιέ κι έκανε

τη λάτρα τους, με αντάλλαγμα να την αφήνουνε να μαθητεύει τη μοδιστρική.

«Μωρ' σύ Άννα, βάλε να φάω. Τί στέκεσαι σαν το άγαλμα;» της είπε ο πατέρας της που είχε κιόλας στρογγυλοκαθίσει στο τραπέζι.

«Δεν έχει τίποτε, καλέ πατέρα. Θα φτιάξει η μάνα σαν έρθει».

«Ακόμη; Δυο ώρες πάνε που νύχτωσε».

Περασμένες εννιά μπήκε η Ουρανία στο σπίτι της κι άρχισε τις ετοιμασίες για να ταΐσει την οικογένεια.

Έβγαλε από τη χαρτοσακούλα τα ζυμαρικά που περίσσεψαν στους Γουναράκηδες και τ' ακούμπησε δίπλα στην γκαζιέρα.

«Πάρε, Νίκο, λεφτά από την τσέπη μου και πετάξου στον μπακάλη να πάρεις βούτυρο να τα κάψω», μίλησε του άνδρα της και σκούπισε τα χέρια στην ποδιά της, αφού έβαλε το τσουκάλι πάνω στη φωτιά. «Πήρες, μωρ' σύ σερσέμα, το ρωγοβύζι από τη Νίτσα, να 'χω να δώσω γάλα στον μικρό;» γύρισε στην κόρη της. «Κι ο Δημητρός πού είναι;»

«Στο νυχτερινό, καλέ μαμά. Το ξέχασες;»

Σε λίγο πήρε να βάλει στο τραπέζι την κανάτα με το νερό και τα πιρούνια, φάνηκε κι ο γυιός της, φώναξε και τον παππού με τη Μαρίτσα, που κάθονταν στο σκαμνί και μέτραγαν γκαζές, και

στήθηκαν να περιμένουν τον άνδρα της να βουτυρώσουν τα ζυμαρικά.

Πέρασε άλλη μισή ώρα, τίποτε. Αμ, στέλνεις τον διάολο στην κόλαση; Σέρβιρε η Ουρανία τα νερόβραστα ζυμαρικά, τα κατάπιανε όπως-όπως, έπλυναν τα μούτρα τους και ξάπλωσαν να ξεκουραστούν.

Στη μία που σηκώθηκε η Ουρανία να δώσει το γάλα στο μωρό, ο άνδρας της δεν είχε φανεί ακόμη.

Μόλις πήρε να χαράζει, την ώρα που οι νοικοκυραίοι ξεχουχουλιάζουν από την κουβέρτα τους και τρίβουν τα μούτρα τους να συνέλθουν από τον μεγάλο ύπνο, χτύπησε και ο Νίκος την πόρτα, μιας και κλειδί δεν έβρισκε απάνω του.

Αμέσως έτρεξε η Ουρανία ν' ανοίξει μην της ξυπνήσει τον μικρό, που πέρασε δύσκολο βράδυ και όλο πνιγόταν με τις μύξες του, και του έβαλε κατσάδα.

«Έλα, μωρέ Ουρανία, πώς κάνεις έτσι;» της είπε και βρόμαγε το χνότο του κρασίλα.

«Τί πώς κάνω έτσι, βρε; Πού είναι το βούτυρο;»

«Αμ, το πήρα το βούτυρο...» Ή μήπως όχι; Δεν καλοθυμότανε. Πήγε στο μπακάλικο πριν καμμιά ώρα, ή μήπως περισσότερο; Τέλος πάντων. Του έβαλε ο Κελερής στο λαδόχαρτο λίγο βούτυρο, το κράτησε στο χέρι του. Φάνηκε ο Μπαμπάκιος

και ο Κονισματάς πίσω του και τον καλέσανε να κάτσει μαζί τους.

«Δεν μπορώ, μπρε 'σείς. Περιμένει η γυναίκα το βούτυρο να μαγειρέψει». Το 'πε. Δεν το 'πε;

«Έλα να πιεις ένα κρασί. Για φοβάσαι, μπρε;»

«Κράτα τα ρέστα από το βούτυρο και κέρνα τους καρντάσηδες ένα μισόκιλο», είπε στον μπακάλη, τράβηξε την καρέκλα να καθίσει κι έβαλε το λαδόχαρτο στην τσέπη του παντελονιού του. Μα είπε κι αυτός... Αφού το πήρε το βούτυρο, δεν το πήρε;

«Να το, Ουρανία, το βούτυρο», είπε κι έβγαλε το κουρασμένο λαδόχαρτο από την τσέπη του.

Το βούτυρο είχε λιώσει πια και είχε στολίσει με μια λαδιά όλο του το μπατζάκι. Πρόσεξε τη γυναίκα του που τον κοιτούσε με το ένα της φρύδι σηκωμένο κι αυτό δεν του καλάρωσε.

«Άσε με τώρα, γυναίκα, γιατί είμαι μπαϊλντισμένος από την κούραση».

Πριν ξαναπέσει η νύχτα όμως, ο Νίκος σηκώθηκε και πήγε μια βόλτα να πάρει και το βδομαδιάτικο του Δημητρού στο χέρι.

«Δώσε και σ' εμένα καμμιά δεκάρα να τρώω κάτι στο μεσημεριανό, καλέ πατέρα», του ζήτησε ο μικρός όπως περνούσανε έξω από τους κήπους του Ζαππείου.

«Δεν σου 'πα, βρε σκασμένο, ότι θα το κουμαντάρω εγώ; Θα σου βάζει η μάνα σου κολατσιό. Το σπίτι έχει ανάγκες».

Νευρίασε ο Νίκος με τα δικά του λόγια. Τα βρήκε πολύ δίκαια. Γυρίζει λοιπόν καταμεσής του δρόμου και δίνει μια χαστούκα στο αγόρι, που αμέσως έμπηξε τα κλάματα.

Ο Δημητράκης δεν έκλαιγε για τον μπάτσο, μα για το ποδήλατο που δεν θα έκανε την επομένη. Ο πατέρας του βέβαια δεν γνώριζε τον λόγο, αλλά το ίδιο θα του έκανε στη συνείδησή του.

«Μην κλαις, μωρέ. Δεν μπορώ να σ' ακούω».

Δεν είχε όρεξη για τη μουρμούρα του. Ειδικά μετά τη χθεσινή ολονύχτια κραιπάλη.

Aθήνα, λίγο πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι ήρωες του βιβλίου, καλοί, κακοί, φιλόδοξοι, με αρετές, με όνειρα, άλλοι συμφεροντολόγοι και μίζεροι, άνθρωποι που κάνουν λάθη, άνθρωποι καθημερινοί. Και πάνω απ' όλους, ο Έρωτας. Ο αγνός, ο συντροφικός, ο φιλικός. Και ο κόκκινος έρωτας...

Ο Δημητρός και το Καλλιοπάκι ζουν τον παιδικό, αγνό τους έρωτα, αυτόν που θέλει να γεράσει στα μάτια τους. Ο Ηλίας και η Μαρία, ζουν τον κόκκινο απαγορευμένο από θεό κι ανθρώπους, έρωτά τους. Η μοίρα τούς έχει καταδικάσει από το πρώτο τους φιλί. Ο μπαρμπα-Νίκος, η κυρά Ουρανία, η Πέρσα κι ο παππούς Στρατής, ο γιατρός της οδού Πλουτάρχου, ο Παράσχος, ο Νικόλας και η Μαρίκα, η Ευρυδίκη κι ο Μένιος ο ρεμπεσκές...Το Κολωνάκι, η Καισαριανή κι η ίδια η Αθήνα καθώς αλλάζει από τους πολέμους και τις εποχές...

Ποιός έρωτας θα κρατήσει το κόκκινο χρώμα του; Ποιός έρωτας θα πορευθεί, ποιός θα νικήσει, ποιός θα πεθάνει...;

ΩΚ 142

ΩΚΕΑΝΟΣ

Σόλωνος 136, 106 77 Αθήνα

Τηλ.: 210 3829339-210 3803925

www.oceanosbooks.gr

ISBN: 978-618-5104-44-3

9 786185 104443

